

NGHIÊN CỨU KHẢ NĂNG NẤY MẦM VÀ SINH TRƯỞNG CỦA CÂY GỖ ĐỎ (*Afzelia xylocarpa* (Kurz) Craib) Ở GIAI ĐOẠN VƯỜN ƯƠM

Trần Thị Xuân Phấn¹, Trần Đức Kỳ¹, Nguyễn Đức Định¹, Đặng Thành Nhân¹, Y Thơi¹

Ngày nhận bài: 27/10/2021; Ngày phản biện thông qua: 15/11/2021; Ngày duyệt đăng: 30/11/2021

TÓM TẮT

Gỗ đỏ *Afzelia xylocarpa* (Kurz) Craib là loài cây lấy gỗ quý hiếm có giá trị kinh tế cao, hiện đang được khai thác mạnh ở các tỉnh Tây Nguyên. Trong nghiên cứu này, chúng tôi đã thử nghiệm khả năng nảy mầm và đánh giá sinh trưởng của cây con Gỗ đỏ. Theo đó, Gỗ đỏ có xuất xứ từ Yok Đôn, Ea Sô và Chư Yang Sin được dùng để tiến hành thí nghiệm trong phạm vi vườn ươm giai đoạn 03 tháng đầu tiên. Kết quả nghiên cứu bước đầu về khả năng nảy mầm của Gỗ đỏ bằng hạt trong vườn ươm cho thấy, hạt được xử lý bằng cách chặt cuống (chặt bỏ dây rốn), chà nhám và ngâm nước ấm 40°C trong 6-8 giờ cho tỷ lệ nảy mầm cao nhất 97% ghi nhận ở giống xuất xứ Chư Yang Sin, 87% từ xuất xứ Yok Đôn và 81% của xuất xứ Ea Sô. Thành phần giá thể ruột bầu gồm 83% đất vườn ươm + 15% phân chuồng + 2% supe lân cho cây con sinh trưởng có chất lượng tốt nhất với chiều cao dao động từ 53.67- 57.65 cm; Tương tự đường kính gốc D₀ trung bình 4.69-4.94 mm. Trong 3 xuất xứ, hạt giống xuất xứ từ Chư Yang Sin cho kết quả tỷ lệ sống, phẩm chất và sinh trưởng tốt hơn so với hạt giống xuất xứ từ Yok Đôn và Ea Sô.

Từ khóa: gỗ đỏ, giá thể, tỷ lệ nảy mầm, sinh trưởng, xuất xứ, xử lý hạt giống.

1. MỞ ĐẦU

Gỗ đỏ *Afzelia xylocarpa* (Kurz) Craib còn có tên gọi khác như Cà te, Hồ bì thuộc họ đậu (Fabaceae) là cây thân gỗ lớn cao tới 30 m, đường kính đạt đến 2 m. Cây Gỗ đỏ phân bố ở các khu rừng bán thường xanh, rụng lá, ẩm ướt hoặc ở các khu vực điều kiện bán nhiệt đới (Cambodian Tree Seed Project, 2004; Sounthone, 2019). Ở Việt Nam, Gỗ đỏ được tìm thấy ở các tỉnh như Kon Tum, Gia Lai, Đắk Lắk, Khánh Hòa và một số tỉnh phía Đông Nam. Do giá trị sử dụng cũng như giá trị xuất khẩu cao nên loài cây này đã và đang bị khai thác mạnh. Kết quả là số lượng cá thể Gỗ đỏ ngày càng giảm mạnh và được liệt kê vào nhóm loài cây nguy cấp cần được bảo tồn (sách đỏ Việt Nam xếp hạng EN A1c.d), (Bộ Khoa học và Công nghệ, Viện Khoa học Công nghệ Việt Nam, 2007).

Hiện nay ở Việt Nam đã có một số công bố nghiên cứu về nhân giống (hữu tính và vô tính) cũng như một vài nghiên cứu về đặc điểm sinh thái của loài cây Gỗ đỏ được công bố (Nguyễn Phú Cường, 2007; Nguyễn Văn Sở, 2004; Sounthone & cộng sự, 2016; Nguyễn Văn Việt, 2017; Sounthone, 2019; Sounthone & cộng sự, 2021). Tuy nhiên, hầu hết các tác giả này tập trung nghiên cứu đặc điểm sinh thái, phân bố loài và một số yếu tố kỹ thuật liên quan đến nhân giống cây con hữu tính. Một số công bố chỉ tập trung vào đánh giá sinh trưởng cây con giai đoạn *ex vitro* mà chưa có nghiên cứu cụ thể nào đề cập đến khả năng nhân giống hữu tính Gỗ đỏ từ các nguồn gốc khác nhau. Mặt khác, hiện chưa có nghiên cứu nào về nhân giống loài cây Gỗ

đỏ tại địa bàn tỉnh Đắk Lắk được công bố.

Để bảo tồn và phát triển loài cây này, ngoài việc bảo vệ các diện tích rừng còn lại trong tự nhiên, bảo vệ khỏi sự khai thác trái phép của người dân thì chúng ta cần phải có những biện pháp kỹ thuật gồm khoanh nuôi xúc tiến tái sinh tự nhiên và trồng bổ sung, phục hồi và làm giàu rừng hoặc trồng mới. Chính vì vậy, việc tìm hiểu các đặc điểm sinh thái và kỹ thuật nhân giống loài cây Gỗ đỏ *Afzelia xylocarpa* (Kurz) Craib là cần thiết nhằm đáp ứng cơ sở phục hồi và phát triển loài cây này tại địa bàn Đắk Lắk.

Do đó, để có thêm những kiến thức khoa học có thể giúp ích cho việc phát triển Gỗ đỏ, nhóm nghiên cứu đã thực hiện thu thập hạt giống Gỗ đỏ từ Vườn quốc gia Yok Đôn, Vườn Quốc gia Chư Yang Sin và khu bảo tồn Ea Sô. Thí nghiệm nghiên cứu được thực hiện tại Trung tâm ứng dụng và tư vấn kỹ thuật nông lâm nghiệp, khoa Nông Lâm, trường Đại học Tây Nguyên.

2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Đối tượng nghiên cứu

Hạt giống cây Gỗ đỏ *Afzelia xylocarpa* (Kurz) Craib được thu hái trên cây mẹ (thành thực, sinh trưởng tốt, không bị sâu bệnh hại) ở các xuất xứ khác nhau: Vườn quốc gia (VQG) Yok Đôn, VQG Chư Yang Sin và khu bảo tồn (KBT) Ea Sô, tỉnh Đắk Lắk.

2.2. Nội dung nghiên cứu

Khả năng nảy mầm và đánh giá sinh trưởng ở

¹Khoa Nông Lâm nghiệp, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Trần Thị Xuân Phấn, ĐT: 0334939800, Email: ttxphan@ttn.edu.vn.